

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE İLAHİYAT/İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEĞE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Zeynep YÜKSEL

Çankırı Karatekin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Din Bilimleri Anabilim Dalı,
zeynepyuksel@karatekin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7880-156X>

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi: 18/05/2022, **Accepted / Kabul Tarihi:** 16/09/2022

DOI: <https://doi.org/10.26791/sarkiat.1118083>

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE İLAHİYAT/İSLAMİ İLİMLER FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEĞE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

ÖZ

Öğretmenlik birçok açıdan yeterliklere sahip olmayı gerektiren bir meslektir. Öğretmenlik eğitimi sürecinin mahiyeti öğrencilerin mesleğe karşı tutumlarını da etkilemektedir. Öğretmenlik mesleği yeterlik durumu bütün branşlarda olduğu gibi İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi mezunu öğrencilerin istihdam alanlarındaki mesleklerde de geçerlidir.

Çalışmada İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi 3 ve 4. sınıflarda okuyan öğrencilerin, salgın sürecinde aldıkları uzaktan eğitimle kendilerini mesleğe ne düzeyde hazır hissettiklerini belirlemek amacıyla; meslekî tutumlarıyla özyeterlik (mesleki ve duygusal) algıları arasındaki ilişki nicel araştırma yöntemleriyle araştırılmıştır.

İç Anadolu bölgesinde 2021-2022 öğretim yılında İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde 3 ve 4. Sınıflarda okuyan öğrencilerden tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş 532 öğrenciye tutum ve yeterlik ölçekleri çevrimiçi formlar aracılığıyla uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda öğrencilerin %65.9'u uzaktan eğitimi verimli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin mesleki tutum puanlarıyla özyeterlik algı puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin salgın sürecinde zorunlu uzaktan eğitimden elde ettikleri verimi değerlendirmelerinin; mesleki tutum, mesleki özyeterlik algılarına etkisinin incelenmesi sonucunda uzaktan eğitimden elde ettikleri verim ile öğrencilerin din görevliliği tutum puanları arasında bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Ancak uzaktan eğitimden elde ettikleri verimi değerlendirme durumlarının öğretmenlik mesleği tutumunda, mesleki ve duygusal özyeterlik algılarında istatistiki olarak etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Salgın sürecinde zorunlu uzaktan eğitim, eğitimin birtakım imkânlarını sınırlandırmıştır. Bu durumun öğrencilerin mesleğe karşı tutumlarını etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Uzaktan Eğitim, Salgın Dönemi, İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi, Mesleki Tutum.

IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION FACULTY OF THEOLOGY/ ISLAMIC SCIENCES EXAMINATION OF PERCEPTIONS FOR THE PROFESSION

ABSTRACT

Being a teacher is a profession that requires so many qualifications and abilities. It is a life-long process that teachers improve accumulatively their skills and qualifications. Teachers also gain their fundamental learning outcomes within this process. Therefore, the process of education or training has notable influences on the students' stances attitudes toward this profession.

This research aims to find out how distance education, taken during the pandemic disease (COVID19) influenced the students' professional qualifications and their cognitive self-efficacies. The relationship between professional attitudes and self-efficacy (professional and emotional) perceptions was investigated with quantitative research methods.

Attitude and proficiency scales were applied via online forms to 532 students selected by random sampling from 3rd and 4th grade students in Theology/Islamic Sciences Faculties in the Central Anatolia region in the 2021-2022 academic year.

As a result, it is understood that the majority of the students, %65.9, reported that distance education in this pandemic period was not efficient. Data also show that % 77 percent of these students participated in courses offered by other faculties. Moreover, it is seen that there is a positive relation between the students' professional (teachership and religion official) attitudes and self-efficacy (in the manner of professional and cognitive way) perceptions. This meant that if the scores of professional attitude of students increase, the scores of the perception of their self-efficacies also increase.

As a result, there is an undeniable differentiation between religious official professional attitude scale and self-efficacy scale and nonfaculty course selection situations. Lastly, it is shown that distance education is not sufficient to prepare students for teachership programs after their graduation.

Keywords: Religious Education, Distance Education, Epidemic Period, Faculty of Theology/Islamic Sciences, Professional Attitude.

GİRİŞ

Öğretmenlik meslek olarak pek çok kazanım ve yeterliği gerektirmektedir. Öğretmenlik mesleği, ömür boyu devam eden kendini geliştirme sürecidir ve mesleki temel kazanımların edinildiği bir lisans eğitimiyle başlamaktadır. Bu lisans eğitimi sürecinin mahiyeti, verimliliği öğrencilerin mesleğe karşı tutumlarını da etkilemektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlik mesleği bilişsel yetkinliğin yanında duyuşsal ve psikomotor yetkinliklere de sahip olmayı ve bunları kullanmayı gerektirmektedir.

İslami İlimler ve İlahiyat fakülteleri öğrencilerinin, mezuniyet sonrasında genel olarak din görevlisi¹ veya öğretmen olarak görev yapıyor olması hem doğru dini bilgiyi muhataba sunabilen, bilişsel düzeyde yetkin hem de duyuşsal olarak kendisini yetiştirmiş, muhatabın anlam dünyasına hitap edebilecek yetkinlikte ve yeterlikte olması beklenir. Öğrencilerin yeterlik durumu bireysel faktörlerden etkilenebilmektedir. Bunun yanı sıra mesleki yeterlikler, eğitim ile ileri düzeylere taşınabilir. Dolayısıyla eğitim sürecinin mahiyeti, öğrencilerin mesleki yeterlik algılarını ve mezuniyet sonrasında sahip olacakları mesleğe olan tutumlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Bireyleri mesleğe hazırlamada önemli olan eğitim uygulamaları Dünya Sağlık Örgütü'nün dünyanın genelini etkileyen pandemiyi ilan etmesiyle farklı bir sürece girmiştir. Eğitimde zorunlu uzaktan eğitim uygulamalarına geçilmiştir. Zorunlu uzaktan eğitim uygulamalarının eğitim sürecine olumlu ve olumsuz birtakım etkileri olmuştur.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünya genelinde yaşanan Covid-19 salgını sebebiyle eğitim kurumlarında ve üniversitelerde zorunlu uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu doğrultuda kurumlar ciddi bir uzaktan eğitim tecrübesine sahip olunmadan uzaktan eğitim sürecine dâhil olmuştur. Dolayısıyla süreç zorunluluk olması sebebiyle birtakım eksiklikleri de beraberinde getirmiştir. Üniversitelerdeki eğitim sürecinin uzaktan olması, öğretmen ve din görevlisi yetiştiren İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerini de etkilemiştir.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

2020 yılı başlarından itibaren dünya genelinde yaşanan salgının (Covid-19) bir sonucu olarak eğitim öğretim faaliyetleri uzaktan/çevrimiçi olarak yürütülmektedir. Bu sürecin eğitim alanında birçok olumlu ve olumsuz etkileri olduğu yadsınamaz. Özellikle de uygulamalı derslerin olduğu, yüz yüze eğitimin verimliliğinin uzaktan eğitimden daha fazla olduğu mesleki eğitimlerde durumun önemi daha da ciddileşmektedir. Bu alanlardan birisi de Din Görevlisi ve Öğretmeni yetiştiren İlahiyat/İslami İlimler Fakülteleridir.

İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde 3 ve 4. Sınıflarda okuyan öğrencilerin salgın sürecinde eğitimlerine uzaktan devam etmeleri onların mesleki özyeterlik ve duygusal özyeterlik algılarının mezuniyet sonrasında sahip olacakları mesleğe ilişkin tutumlarını ne şekilde etkilediğini tespit edilmesi araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Araştırma problemi doğrultuda aşağıdaki hipotezler/varsayımlar test edilmiştir.

- Öğrencilerin din görevlisi ve öğretmenlik mesleklerine yönelik tutumlarının mesleki öz-yeterlik ve duygusal öz-yeterlik algıları arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum ölçeği puanları ile cinsiyet arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum ölçeği puanları ile sınıf düzeyi arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum ölçeği puanları ile mezun oldukları lise türü arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum ölçeği puanları ile mezun olduktan sonra tercih etmek istedikleri meslek arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin duygusal özyeterlik algıları öğretmenlik mesleği özyeterlik algılarını yordamaktadır.

¹ Araştırmada kullanılan 'Din Görevlisi' kavramı Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak görev yapan İmam-Hatip, Müezzin Kayyım, Kur'an Kursu Öğreticilerini ifade etmektedir.

- Öğrencilerin din görevlisi mesleki tutum ölçeği puanları ile cinsiyet arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin din görevlisi mesleki tutum ölçeği puanları ile sınıf düzeyi arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin din görevlisi mesleki tutum ölçeği puanları ile mezun oldukları lise türü arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin din görevlisi mesleki tutum ölçeği puanları ile mezun olduktan sonra tercih etmek istedikleri meslek arasında ilişki vardır.
- Öğrencilerin duygusal özyeterlilik ve öğretmenlik mesleki özyeterlilik algılarının din görevlisi mesleki tutumunu yordamaktadır.
- Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin öğrencilere kazandırdığı bilgi beceri ve yeterlikle öğretmenlik mesleki tutum arasında ilişki vardır.
- Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin öğrencilere kazandırdığı bilgi beceri ve yeterlikle din görevlisi mesleki tutum arasında ilişki vardır.
- Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin öğrencilere kazandırdığı bilgi beceri ve yeterlikle öğretmenlik mesleki özyeterlilik arasında ilişki vardır.
- Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin öğrencilere kazandırdığı bilgi beceri ve yeterlikle duygusal özyeterlilikle arasında ilişki vardır.
- Katılımcıların fakülte dışı ders/kurs alma durumlarıyla tutum ve özyeterlilik algıları arasında ilişki vardır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırma, İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin salgın dönemi uzaktan eğitimle kendilerini ne düzeyde yeterli hissettiklerinin (mesleki ve duygusal yeterlik algıları) mezuniyet sonrasında istihdam edilebilecekleri mesleklere karşı tutumlarını ne düzeyde etkilediğini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır;

İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi 3 ve 4. Sınıflarda okuyan öğrenciler uzaktan eğitimle kendilerini bilişsel ve duygusal alanda ne düzeyde yetiştirebilmiş ve öğretmenlik mesleğine başlama konusunda kendilerini ne derece yeterli hissetmektedirler?

Öğrencilerin mezuniyet sonrasında görev yapacakları mesleklere yönelik özyeterlilik algıları (mesleki ve duygusal) ile mezuniyet sonrası görev yapacakları mesleklere (din görevlisi ve öğretmenlik) yönelik tutumları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

Araştırma, salgın döneminde ilahiyat/islami ilimler fakültesi 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitimle kazandıkları bilgi ve becerilerin mezuniyet sonrasında seçmeyi düşündükleri mesleğe karşı tutum ve yeterlikleri nasıl etkilediğini değerlendirmesi açısından önemlidir.

1.3. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Salgın dönemi (Covid-19) zorunlu uzaktan eğitimle ilgili ülkemiz alanyazınında araştırmalar bulunmaktadır. Konu ile ilgili Erpay, çalışmasında (2021) İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin zorunlu uzaktan eğitim konusundaki görüşlerini ele almıştır. Araştırmada ilahiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinin kayıp bir süreç olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Yazıbaşı vd. (2021), İslami İlimler/İlahiyat Fakültesi öğretim elemanları ve öğrencilerinin uzaktan eğitimin yüksek din eğitimine etkisi, avantaj ve dezavantajları, uzaktan eğitimde karşılaşılan problemlerle ilgili İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrenci ve öğretim elemanlarının değerlendirmelerini araştırmışlardır. Genç vd. (2021) ise, İlahiyat alanında lisansüstü eğitim gören öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde eğitim öğretim uygulamalarına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada ilahiyat alanında lisansüstü eğitim gören öğrencilerin uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Işıkdoğan (2021), tarafından yapılan çalışmada ise Covid-19 sürecinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitim etkinliklerini ve verimliliğini değerlendirme durumları ele alınmıştır.

Araştırmamız ise İlahiyat/İslami İlimler fakültelerinde okuyan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde aldıkları ilahiyat eğitiminin kendilerini mezun olduktan sonra sahip olmayı planladıkları mesleğe ne düzeyde hazır hissettiklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin mezuniyet sonrasında görev alacakları mesleklere karşı mesleki (din görevlisi ve öğretmenlik) yeterlik algıları ve uzaktan eğitimin kendilerine kazandırdığı mesleki (din görevlisi ve öğretmenlik) özyeterlik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma, durum tespitinin yanı sıra uzaktan eğitimin din görevlisi ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları tespit etmesi yönüyle alanyazındaki diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

1.4. YÖNTEM

Araştırma teorik ve uygulama olarak iki kısımda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın teorik kısmında literatür taraması yapılmıştır. Uygulama bölümünde nicel araştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Verilerin toplanmasında nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel Tarama Modeli; İki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Bu tür düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler, tekil taramada olduğu gibi, ayrı ayrı sembolleştirilir. Ancak bu sembolleştirme (değerler verme, ölçme), ilişkisel bir çözümlenmeye olanak verecek şekilde yapılmak zorundadır. İlişkisel çözümlenme iki türlü yapılır. Bunlar: korelasyon türü ilişki ile karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkilerdir (Karasar 2014,81). Verilerin toplanması salgın dönemi dolayısıyla çevrimiçi form kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

1.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin mesleki yeterlik (öğretmenlik ve din görevliliği) tutumları ve özyeterlik (mesleki ve duygusal) tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere ‘Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği’, ‘Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği’, ‘Öğretmenlik Mesleği Özyeterlilik Algısı Ölçeği’ ve ‘Duygusal Özyeterlilik Ölçeği’ kullanılmıştır. Farklı ölçeklerin kullanılmasında amaç, uzaktan eğitim sürecine dâhil olan öğrencilerin mezuniyet sonrasında sahip olacakları mesleklere karşı tutumlarını öğretmenlik ve din görevliliği açısından tespit etmek ve tespit edilen bu durumun özyeterlik (mesleki ve duygusal) tutumlarıyla ilişkisini değerlendirmektir.

Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği (DGMTÖ): Öğrencilerin mesleki tutum düzeyini belirlemek için, (Kaya - Nazıroğlu, 2008) tarafından geliştirilen toplam 19 maddeden oluşan “Din Görevliliği Mesleki Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin 10 tanesi olumlu, diğer maddeler olumsuz önerme içermektedir. Araştırmadan elde edilen verilerle ölçeğin güvenirlik analizi yeniden yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.933 olarak bulunmuştur.

Öğretmenlik Mesleki Tutum Ölçeği (ÖMTÖ): Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Çetin (2006) tarafından Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek alan uzmanları ve eğitim fakültesi öğrenci görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Ölçekte 15 olumsuz 20 olumlu olmak üzere 35 soru bulunmaktadır. Ölçek sevgi, değer, uyum olmak üzere üç alt faktörden oluşmaktadır. 1-19, 23, 24, 26. sorular sevgi, 21, 22, 25, 27 28, 30, 33, 35. sorular değer, 20, 29, 31, 32, 34. sorular uyum alt boyutlarını ölçmektedir. Araştırmadan elde edilen verilerle ölçeğin güvenirlik analizi yeniden yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.942 olarak bulunmuştur.

Öğretmenlik Mesleki Özyeterlilik Ölçeği (ÖMÖYÖ): Öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerini tespit etmek amacıyla (Kaya, 2019) tarafından geliştirilen Öğretmen mesleki yeterlik ölçeği kullanılmıştır. Kaya tarafından ölçek geliştirilirken Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen mesleki yeterlikler esas alınmıştır. Ölçek on alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen verilerle ölçeğin güvenirlik analizi yeniden yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.975 olarak bulunmuştur.

Duygusal Özyeterlilik Ölçeği (DÖYÖ): Duygusal öz-yeterlilik ölçeği Kirk, Shutte ve Hine (2008) tarafından geliştirilmiş ve (Totan vd., 2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Araştırmacılar ilk basamakta

oluşturdukları bu maddelerin bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını algılaması, düşünceleri destekleyici unsur olarak duyguları kullanması, kendinin ve diğerlerinin duygularını anlaması ve kendilerinin ve diğerlerinin duygularını düzenlemesi olmak üzere dört ana başlıkta toplandığını vurgulamaktadırlar. Araştırmadan elde edilen verilerle ölçeğin güvenirlik analizi yeniden yapılmış ve ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.975 olarak bulunmuştur.

1.6. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın yapılması için anket sahiplerinden ölçek kullanım izni ve Nisan 2020 tarihinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'ndan gerekli etik izin alınmıştır. Araştırmanın evrenini, İç Anadolu Bölgesinde 2020/2021 öğretim yılında İslami İlimler ve İlahiyat Fakültelerinde okuyan ve öğretmen/din görevlisi olmaya aday 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise evrenden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş Ankara, Sivas Cumhuriyet, Konya Selçuk, Kayseri Erciyes, Eskişehir Osman Gazi ve Yozgat Bozok İlahiyat Fakülteleri ile Kırıkkale, Çankırı, Nevşehir, Kırşehir, Niğde İslami İlimler Fakülteleri öğrencilerinden 398 kız, 134 erkek toplamda 523 öğrenci oluşturmaktadır.

1.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLIKLARI

Araştırma;

- 2020/2021 öğretim yılında İç Anadolu Bölgesinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde okuyan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırma, öğrencilerin din görevliliği mesleki tutumları, öğretmenlik mesleki tutumları, mesleki özyeterlik algıları ve duygusal özyeterlik algıları ölçekleriyle sınırlıdır.
- Araştırma sosyal alanla ilgili olması sebebiyle “insan” faktöründen kaynaklı sınırlılıklar bu çalışma için de geçerlidir.
- Araştırma verilerini analiz etmek için kullanılan SPSS programının sınırlılıkları bu çalışma için de söz konusudur.

İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin salgın dönemi uzaktan eğitim sürecinde yeterlik algılarının (mesleki ve duygusal özyeterlik) mesleki tutumlarına etkisini ölçmek amacıyla ‘Öğretmenlik Mesleki Özyeterlik Ölçeği, Öğretmenlik Mesleki Tutum Ölçeği, Din Görevliliği Mesleki Tutum Ölçeği ve Duygusal Öz-Yeterlik Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçekler beşli likert tipi ölçeklerdir. Elde edilen veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilerek yorumlanmıştır.

Veriler, analiz edilirken betimsel istatistikler incelenmiştir. Ayrıca bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), ölçekler arası ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi ve çok değişkenli doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	KATILIMCI SAYISI (N)	KATILIMCI YÜZDELİĞİ (%)
Katılımcı Cinsiyeti		
Kız	398	74.8
Erkek	134	25.2
Katılımcı Yaş Durumu		
18-20	42	7.89

21-25	418	78.57
26-30	26	4.89
31-35	10	1.88
36-40	16	3.01
41-50	20	3.76

Katılımcıların Mezun Olduğu Lise Türü

Açık Lise	12	2.3
Anadolu Lisesi	72	13.5
Meslek Lisesi	44	8.3
Temel Lise	14	2.6
Fen Lisesi	4	.8
İmam Hatip Lisesi	376	70.7
Diğer (Öğretmen, Sağlık, Çok Programlı, Temel Lise)	10	1.9

Katılımcıların Okuduğu Sınıf Düzeyi

3. Sınıf	414	77.8
4. Sınıf	118	22.2

Katılımcıların Mezuniyet Sonrası Meslek Tercihleri

DİKAB (MEB)	350	65.8
Akademisyen	64	12.0
Diyanette Görevli	86	16.2
Diğer (Kendi Mesleği/Asker, Polis/ Ticaret vb.)	16	3.0
Kararsız	16	3.0

TOPLAM **532** **100**

Tablo 1'e göre araştırmaya 532 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin %74.8'i kız, %25.2'si de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaşları 18-50 yaş aralığında değişmektedir. Ancak katılımcıların %78.57'si 21-25 yaş aralığında bulunmaktadır.

Katılımcıların %70.7'si İmam Hatip Lisesi mezunu, %13.5'i Anadolu Lisesi mezunu, %8.3'ü Meslek Lisesi mezunu, % 2.3'ü açık öğretim lisesi, %2.6'sı düz lise, %1.9'u Diğer (Öğretmen, Sağlık, Çok Programlı, Temel Lise), 0.8'i de Fen Lisesinden mezun olmuştur.

Katılımcıların %77.8'si 3. Sınıf, %22.2'si ise 4. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin mezun olduktan sonra tercih etmek istedikleri meslekler sorulmuştur. Öğrencilerin %65.8'i Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev almayı, %16.2'si Diyanet İşleri Başkanlığı istihdam alanlarında, %12'si akademisyen, %3'ü diğer mesleklerde görev almayı düşündüklerini, %3'ü ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

2. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler; bağımsız değişkenlerin tutum (Din Görevlisi ve Öğretmenlik) puanları üzerine etkisi ve tutum (Din Görevlisi ve Öğretmenlik) puanlarıyla özyeterlik (mesleki ve duygusal) puanları arasındaki ilişkisi açısından incelenmiştir. Bunun yanı sıra uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ve öğrencilerin özyeterlik algılarıyla fakülte dışı derslere katılma durumları arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Verilerden elde edilen analiz sonuçları ve değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Katılımcılardan uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeleri ve süreci 1 en verimsiz, 10 çok verimli şeklinde puanlamaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimin Verimliliğinin Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi (1; Verimsiz, 10; Çok Verimli)

DEĞERLENDİRME SKALASI	Uzaktan Eğitimin Verimliliğini Değerlendiren Öğrenci Sayısı (N)	Uzaktan Eğitimin Verimliliğini Değerlendiren Öğrenci Yüzdesi (%)
1 (Verimsiz)	60	11.3
2	36	6.8
3	78	14.7
4	92	17.3
5 (Ortalama)	84	15.8
6	66	12.4
7	30	5.6
8	52	9.8
9	12	2.3
10 (Çok Verimli)	22	4.1
Toplam	532	100.0

Tablo 2’ye göre öğrencilerin salgın döneminde devam eden uzaktan eğitimin ne düzeyde etkili olduğuna yönelik sorulan soruya, öğrencilerin %17.3’ü uzaktan eğitimden ‘4’ düzeyinde yani ortalamanın altında bir verim aldıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda Tablo 3’e göre öğrencilerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimi (5 ve daha az verimli olarak değerlendiren öğrenci oranı %65,9) ortalama ve altında verimlilikte değerlendirmişlerdir.

Uzaktan eğitim sürecini ele alan Genç’in yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin sadece %23.01’i uzaktan eğitimi verimli bulduklarını ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada öğrencilerle yapılan mülakatta da öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin kendilerine zaman ve ders tekrarı yapması açısından artıları olduğunu ancak fakülte ortamında pek çok kazanımdan uzak kaldıklarını belirtmişlerdir (Genç vd., 2021, 409). Alanyazında konuyla ilgili yapılan başka bir çalışmada da öğrencilerin %88.8’i yüz yüze eğitimi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir (Erpay, 186). Uzaktan eğitim sürecini öğretim elemanları ve öğrenciler yönüyle değerlendiren başka bir çalışmada ise uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre verimsiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yazıbaşı vd., 2021, 186). Dolayısıyla uzaktan eğitim süreci, öğrencilere zamandan tasarruf sağlamış olsa da eğitimin verimliliği açısından yüz yüze eğitimin etkililiğini sunmadığı öğrencilerin farkında oldukları bir durumdur. Işıkoğuş (2021, 130) ise çalışmasında öğrencilerin uzaktan eğitim için hazırbulunuşluklarının bazı açılardan yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Alanyazında konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan ve araştırmamızdan elde edilen sonuçlara göre öğrenciler uzaktan eğitimi gerek teknolojik sebeplerden gerekse uzaktan eğitim uygulamaları sebebiyle verimsiz olarak değerlendirmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim üzerine yapılan çalışmalarda uzaktan eğitimin geleneksel eğitimin etkinliğini sağlayamayacağı ancak her ikisinin imkânlarının birleştirilerek öğrenciye sunulmasının daha etkili olacağı ifade edilmiştir (Arat- Bakan 2014, 373).

Tablo 3: Öğrencilerin Kendilerini Geliştirmek İçin Fakülte Dersleri Haricinde Ders/Kursa Katılma Durumu

KATILIM DURUMU	SAYI (N)	YÜZDELİK (%)
Evet	414	77.8
Hayır	118	22.2
Toplam	532	100.0

Tablo 4: Öğrencilerin Kendilerini Geliştirmek İçin Fakülte Dersleri Haricinde Derse/Kursa Katılma Sıklığı

KATILIM SIKLIĞI	SAYI (N)	YÜZDELİK (%)
15 Günde	64	15.5
Aylık	78	18.8
Günlük	48	11.6
Haftalık	224	54.1
Toplam	414	100.0

Öğrencilere kendilerini geliştirmek için alanlarıyla ilgili derslere/kurslara katılma durumları sorulmuş ve elde edilen sonuçlardan öğrencilerin %77.8'inin (414 öğrenci) lisans dersleri haricinde çevrimiçi derslere/kurslara katıldığı görülmüştür. Öğrencilerin %54.1'i haftalık, %18.8'i aylık, %15.5'i 15 günde bir ve %11.6'sı günlük olarak kendilerini geliştirmek için etkinliklere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Salgın sürecinin çevrimiçi olarak bilgiye ulaşmayı kolaylaştırması, öğrencilerin uzaktan eğitimin yanında kendilerini geliştirmek için kurslara ve etkinliklere katılma oranlarını artırdığı söylenebilir. Bununla birlikte öğrencilerin çoğunluğunun fakülte dersleri dışında derslere katılıyor olmaları uzaktan eğitimin dezavantajlarını telafi etme ve kendilerini mesleğe hazırlama hususunda öğrenciler tarafından gösterilen bilişsel çaba olarak değerlendirilebilir.

Tablo 5: Öğrencilerin Din Görevlisi ve Öğretmenlik Mesleklerine Yönelik Tutumlarının Mesleki Öz-Yeterlik ve Duygusal Öz-Yeterlik Alguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ÖLÇEKLER VE ALT BOYUTLARI	Test İstatistiği	Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği	Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği
Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği	Korelasyon r değeri	1	.572
	P Değeri		0.00**
Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği	Korelasyon r değeri	.572	1
	P Değeri	0.00**	
Öğrenme-Öğretme Ortamı ve Süreci	Korelasyon r değeri	.232	.454
	P Değeri	0.00**	0.00**
Kişisel ve Mesleki Gelişim	Korelasyon r değeri	.213	.354
	P Değeri	0.00**	0.00**

Mevzuat Bilgisi	Korelasyon r değeri	.205	.354
	P Değeri	0.00**	0.00**
Ölçme ve Değerlendirme	Korelasyon r değeri	.229	.417
	P Değeri	0.00**	0.00**
Evrensel Değerler	Korelasyon r değeri	.269	.455
	P Değeri	0.00**	0.00**
İlahiyat Alan Eğitimi Bilgisi	Korelasyon r değeri	.192	.407
	P Değeri	0.00**	0.00**
İlahiyat Alan Bilgisi	Korelasyon r değeri	.210	.373
	P Değeri	0.00**	0.00**
Eğitim Öğretimi Planlama	Korelasyon r değeri	.157	.360
	P Değeri	0.00**	0.00**
Milli-Manevi Değerler	Korelasyon r değeri	.186	.336
	P Değeri	0.00**	0.00**
İletişim ve İşbirliği	Korelasyon r değeri	.207	.393
	P Değeri	0.00**	0.00**
Öğretmenlik Mesleği Öz Yeterlilik Algısı Ölçeği	Korelasyon r değeri	.250	.462
	P Değeri	0.00**	0.00**
Duyguları Düzenleme	Korelasyon r değeri	.347	.413
	P Değeri	0.00**	0.00**
Duyguları Düşünceye Destekleyici Olarak Kullanma	Korelasyon r değeri	.341	.400
	P Değeri	0.00**	0.00**
Duyguları Anlama	Korelasyon r değeri	.307	.468
	P Değeri	0.00**	0.00**
Duyguları Algılama	Korelasyon r değeri	.330	.448
	P Değeri	0.00**	0.00**
Duygusal Öz Yeterlilik Ölçeği	Korelasyon r değeri	.360	.468
	P Değeri	0.00**	0.00**

*p<0.05; **p<0.01

Ölçekler arası ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılmış olup Spearman'ın korelasyon katsayısı (r değeri ve p değeri) Tablo 5'te gösterilmiştir. Mesleki tutum (Din görevliliği ve öğretmenlik) düzeyleriyle öz yeterlilik (mesleki ve duygusal) arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre din görevlisi mesleki tutum ile öğretmenlik mesleki tutum ($r=0.572$, $p<.01$), mesleki öz yeterlilik ($r=0.250$, $p<.01$) ve duygusal öz yeterlilik ($r=0.360$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Benzer şekilde öğretmenlik mesleki tutum ile mesleki öz yeterlilik ve duygusal öz yeterlilik arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre öğretmenlik mesleki tutum ile mesleki öz yeterlilik ($r=0.462$, $p<.01$) ve duygusal öz yeterlilik ($r=0.468$, $p<.01$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Din görevlilerinin mesleki yeterlik algıları üzerine yapılan çalışmada din görevlilerinin mesleki tutumlarıyla mesleki yeterlik algıları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Küçük 2015,123). Bir başka çalışmada ise din görevlilerinin eğitim durumlarıyla mesleki yeterlik algıları arasındaki fark incelenmiş ve ilahiyat mezunu olan din görevlilerinin mesleki doyumlarının diğer mezuniyet

durumlarına göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Turan 2013, 70). Alanyazında ilahiyat öğrencilerinin mezuniyet sonrasında hangi mesleğe kendilerini hazır hissettiklerine dair yapılan araştırmada, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine (%56.84) ve din görevliliğine (%24.21) kendilerini hazır hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Acuner 2016, 2311). Dolayısıyla katılımcıların öğretmenlik tutum puanları ve din görevlisi mesleki tutum puanları; mesleki özyeterlik algısı ve duygusal özyeterlik algısı ile pozitif yönlü olarak ilişkilidir. Öğrencilerin kendilerini mezun olduklarında mesleğe hazır hissetmeleri (akademik donanım) mesleki tutumu olumlu yönde etkilemektedir. Akademik donanımın yanı sıra öğrencilerin sahip olduğu mesleki özyeterlikler de mesleki tutumu olumlu yönde etkilemektedir.

Tablo 6: Öğretmenlik Mesleki Tutum Ölçeği Puanları İle Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişki

Bağımsız Değişkenler		N	Ortalama	SS	Test İstatistiği	P değeri
Cinsiyet	Kız	398	151.98	18.09	T testi	
	Erkek	134	141.15	22.75	5.602	0.00**
Sınıf	3. Sınıf	414	149.63	19.09	T testi	
	4. Sınıf	118	147.93	22.60	.818	0.414
Lise Türü	Açık Lise	12	137.33	16.24	ANOVA 2.524	
	Anadolu Lisesi	72	152.08	14.51		0.020*
	Meslek Lisesi	44	152.95	18.85		
	Düz Lise	14	150.86	12.47		
	Fen Lisesi	4	166.50	2.89		
	İmam Hatip Lisesi	376	148.77	20.92		
	Diğer (Öğretmen, Sağlık, Çok Programlı, Temel Lise)	10	136.20	24.42		
Tercih	DİKAB Öğretmeni (MEB)	350	152.18	16.54	ANOVA 18.912	
	Akademisyen	64	146.13	20.81		0.00**
	Diyanette Görevli	86	149.05	20.77		
	Diğer (Kendi Mesleği/Asker, Polis/Ticaret vb.)	16	115.25	28.22		
	Kararsız	16	132.88	29.18		

*p<0.05; **p<0.01

Tablo 6'ya göre öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum ölçeğinden (ÖMTÖ) aldıkları puanlar, bağımsız değişkenlerle arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre ÖMTÖ puanlarıyla katılımcıların cinsiyeti, mezun oldukları lise türü, mezun olduktan sonra seçmeyi planladıkları meslek grubu ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Katılımcılardan kız öğrencilerin ÖMTÖ'den aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılardan fen lisesi mezunu olanlar ve lisans mezuniyeti sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmen olmayı planlayanların ÖMTÖ puanları diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fen lisesi mezunlarının öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinden daha fazla puan aldıkları bunun yanı sıra diğer lise türleri ve açık lise mezunu öğrencilerinin öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinden düşük puan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Acuner (2016, 2308) ve Coşkun (2011, 277), tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin din görevliliği mesleki tutum puanlarının erkek öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaya (2019, 93), tarafından yapılan çalışmada da kız öğrencilerin öğretmenlik mesleki yeterlik algılarının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili yapılan çalışmalarda kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür (Doğan - Çoban 2009, 163).

Öğrencilerin mezun olunan lise açısından Fen, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi mezunlarının din görevliliği ve öğretmenlik mesleki tutumunun İmam Hatip Lisesi mezunlarına göre daha yüksek çıkması İmam Hatip Lisesi mezunu olmayan öğrencilerin kendilerini alan bilgisine hazırlamak üzere daha fazla çaba gösteriyor olmalarının ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Tablo 7: Duygusal Öz Yeterlilik ve Öğretmenlik Mesleki Öz Yeterlilik Algılarının Öğretmenlik Mesleği Tutumunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği						
Değişkenler	β	Std. Hata	B	P değeri	R2	Δ R2
					.261	.258
DÖÖ	.292	.050	.289	0.00**		
ÖMÖYÖ	.191	.035	.272	0.00**		

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ Bağımsız Değişken: Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği

Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğini; duygusal öz yeterlilik ve din öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki öz yeterlilik algıları yordamaktadır. Tablo 7’de uygulanan regresyon analizi sonucunda öğretmenlik mesleği tutum için regresyon denkleminde giren DÖÖ ve ÖMÖYÖ değişkenlerinin modele katkısı anlamlı bulunmuştur $F(2,529)=93.499$, $p < .01$). DÖÖ (β : .292, $p < .01$) ve ÖMÖYÖ (β : .191, $p < .01$) değişkeniyle beraber öğretmenlik mesleği tutumu bağımlı değişkenini anlamlı yordadığı söylenebilir. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın %26’sını açıkladığı ve bu durumun anlamlı olduğu görülmektedir ($R^2=.261$; $p < .01$)

Duygusal özyeterlilik algı puanları; mesleki özyeterlilik algı puanından daha fazla öğretmenlik mesleki tutum puanını etkilediğini söyleyebiliriz. Tablo 5’te görüleceği üzere katılımcıların öğretmenlik mesleki tutum ölçeğinden aldıkları puanı; mesleki özyeterlilik ve duygusal özyeterlilik puanını etkilemektedir. Tablo 7’de yapılan analiz sonucuna göre ise duygusal özyeterlilik durumu, ÖMTÖ puanları üzerinde mesleki özyeterlilik algılarına göre daha etkili (.292>.191) olduğu görülmüştür.

Tablo 8: Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği Puanları İle Bağımsız Değişkenler Arasındaki İlişki

Bağımsız Değişkenler		N	Ortalama	SS	Test İstatistiği	P değeri
Cinsiyet	Kız	398	84.05	12.40	T testi	
	Erkek	134	77.28	15.52	5.109	0.00**
Sınıf	3. Sınıf	414	82.41	13.28	T testi	
	4. Sınıf	118	82.10	14.56	.218	0.827
Lise Türü	Açık Lise	12	73.33	15.84	ANOVA	
	Anadolu Lisesi	72	87.64	7.52	4.080	0.001**
	Meslek Lisesi	44	85.05	10.91		
	Düz Lise	14	86.86	10.92		
	Fen Lisesi	4	80.50	15.59		
	İmam Hatip Lisesi	376	81.30	14.48		
	Diğer (Öğretmen, Sağlık, Çok Programlı, Temel Lise)	10	76.60	7.71		

Tercih	DİKAB (MEB)	350	82.46	12.95	ANOVA	
	Akademisyen	64	82.41	11.86	17.789	0.00**
	Diyanette Görevli	86	87.33	9.99		
	Diğer (Kendi Mesleği/Asker, Polis/ Ticaret vb.)	16	58.75	18.62		
	Kararsız	16	76.38	18.15		

*p<0.05; **p<0.01

Tablo 8'e göre öğrencilerin Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeğinden (DGMTÖ) aldıkları puanların bağımsız değişkenlerle arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre DGMTÖ puanları, katılımcıların cinsiyeti, mezun oldukları lise türü, mezun olduktan sonra seçmeyi planladıkları meslek grubu ile anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Katılımcılardan kız öğrencilerin DGMTÖ'den aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcılardan Anadolu Lisesi mezunu olanlar ve lisans mezuniyeti sonrasında DİB'da görev almayı planlayanların DGMTÖ'ü puanlarının diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.

Alanyazında yapılan çalışmalarda kız öğrencilerin din görevliliği mesleğine yönelik tutumunun erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Acuner 2016, 2309). Bunun yanı sıra din görevliliği ve öğretmenlik mesleki tutum üzerine yapılan çalışmalardan bazılarında ise mesleki tutum ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Kaya, 2003, 100; Coşkun 2011, 277).

Alan yazında yer alan çalışmalarda, kız ve erkek öğrencilerin mesleki tutumları arasında farklılıkların olması öğrencilerin mesleklere bakış açıları, fakülteyi tercih nedenleri, yerel faktörler açısından değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra çalışmada kız öğrencilerin mesleki tutum puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olması durumu ise öğretmenlik ve Kur'an Kursu öğreticiliğinin kız öğrenciler açısından daha tercih edilebilir meslek olarak algılanmasından kaynaklandığı ifade edilebilir.

Tablo 9: Duygusal Öz Yeterlilik ve Öğretmenlik Mesleki Öz Yeterlilik Algılarının Din Görevlisi Mesleki Tutumu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	β	Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği				
		Std. Hata	B	P değeri	R2	Δ R2
					.130	.127
DÖÖ	.237	.037	.344	0.00**		
ÖMÖYÖ	.012	.026	.024	0.00**		

*p<0.05; **p<0.01 Bağımsız Değişken: Din Görevlisi Mesleki Tutumu

Din Görevlisi mesleği tutum ölçeğini; duygusal öz yeterlilik ve din öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleki öz yeterlilik algıları yordamaktadır. Tablo 9'da uygulanan regresyon analizi sonucunda din görevlisi mesleki tutum için regresyon denkleminde giren DÖÖ ve ÖMÖYÖ değişkenlerinin modele katkısı anlamlı bulunmuştur (F(2,529)=39.522, p<.01). DÖÖ (β: .237, p<.01) değişkeni ve modeldeki ÖMÖYÖ değişkeniyle beraber din görevlisi mesleki tutumu bağımlı değişkenini anlamlı yordadığı söylenebilir. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın %13'ünü açıkladığı ve bu durumun anlamlı olduğu görülmektedir (R2=.130; p<.01)

Katılımcıların duygusal özyeterlilik algısı, mesleki tutum ölçeğinden aldıkları puanı mesleki özyeterlilik ölçeğine göre daha fazla etkilemektedir. Yani öğrencilerin özyeterlilik algıları kendilerini meslekte başarılı olacakları düşüncesine sevk etmektedir. Öğrencilerin bu konudaki analizler sonucunda elde edilen kanaatleri, din görevliliği mesleğine karşı daha güçlü durumdadır. Bu durum Tablo 5'te öğrencilerin kendilerini mesleğe hazır hissetme ve duygusal özyeterlilikleri, Din görevlisi mesleki tutum ölçeği puanlarında etkili olduğu sonucuyla desteklenmektedir. Tablo 9'da ise öğrencilerin duygusal özyeterlilik durumu, Din görevlisi

mesleki tutum ölçeği puanları üzerinde mesleki özyeterlik algılarına göre daha etkili ($.237 > .012$) olduğu görülmüştür.

Salgın döneminde uzaktan eğitimin verimliliğini öğrencilerin değerlendirmeleri istenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Salgın Döneminde Yapılan Uzaktan Eğitimin Öğrencilere Kazandırdığı Bilgi Beceri ve Yeterliğin Değerlendirilmesine İlişkin Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişim Kaynağı		Kareler Toplamı	Std. Hata	Kareler Ortalama	F	P
Öğretmenlik Mesleği Tu- tum Ölçeği	Gruplar Arası	7550.89	9	838.99	2.158	.024*
	Grup İçi	202970.34	522	388.83		
	Toplam	210521.23	531			
Din Görev- lisi Mesleki Tutum Ölçeği	Gruplar Arası	2268.08	9	252.01	1.379	.194
	Grup İçi	95379.66	522	182.72		
	Toplam	97647.74	531			
Öğretmenlik Mesleği Öz Yeterlilik	Gruplar Arası	35736.87	9	3970.76	5.272	.000**
	Grup İçi	393149.84	522	753.16		
	Toplam	428886.71	531			
Duygusal Öz Yeterli- lik Ölçeği	Gruplar Arası	12442.72	9	1382.52	3.723	.000**
	Grup İçi	193859.52	522	371.38		
	Toplam	206302.23	531			

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin kazandırdığı bilgi beceri ve yeterliğin öğrenciler tarafından değerlendirmeleriyle mesleki tutum (Din Görevliliği ve Öğretmenlik) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Katılımcıların uzaktan eğitimi değerlendirme durumuyla din görevlisi mesleği tutumu açısından istatistiki olarak anlamlı bir sonuç elde edilememiştir. Öğrencilerin salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin kazandırdığı bilgi beceri ve yeterliğine ilişkin değerlendirmeleriyle öğretmenlik mesleği tutumu açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Buna göre salgın döneminde yapılan uzaktan eğitimin öğrencilere kazandırdığı bilgi beceri ve yeterliğin az olduğunu belirten öğrencilerin, öğretmenlik mesleği tutum puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Uzaktan eğitimi verimli değerlendiren öğrencilerle az verimli değerlendiren öğrenciler arasında din görevliliği mesleki tutum ölçeği açısından istatistiki olarak herhangi bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitimin verimli olduğunu düşünen öğrencilerin **özyeterlik** puanlarının fazla olduğu görülmüştür.

Zorunlu uzaktan eğitim hakkında öğrenci görüşlerinin araştırıldığı çalışmada ise öğrencilerin %88,8'i yüz yüze eğitimin, %6,6'sı ise uzaktan eğitimin faydalı olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir (Erpay, 186). (Genç vd., 2021, 412), tarafından yapılan çalışmada da uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun derslerden verim alamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim sürecinin öğrenciler tarafından verimli bulunmaması uzaktan eğitim için gerekli teknolojik alt yapı eksikliğinden kaynaklandığı şeklinde değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitimi verimli hale getirmek hususunda destek alması gerektiği söylenebilir.

Analiz sonuçlarından din görevlisi mesleki tutum ölçeğiyle uzaktan eğitim arasında anlamlı ilişkinin bulunmaması, uzaktan eğitimi az verimli bulan öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum puanlarının ve **özyeterlik** puanlarının yüksek olması çalışmada yeni bir analiz yapılmasını düşündürmüştür. Buna göre öğrencilerin fakülte dersleri dışında kurslara katılıyor olması onların tutum puanlarını ve **özyeterlik** algılarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Fakülte Dışı Ders/Kurs Alma Durumlarının Tutum ve Özyeterlik Algılarıyla Arasındaki İlişki

	Fakülte Dışı Ders/Kurs Alma Durumu	N	Ortalama	Std. Sapma	Test İstatistiği	P değeri
Öğretmenlik Mesleki Tutum Ölçeği	Evet	414	149.95	19.63	T testi	.148
	Hayır	118	146.83	20.78	1.502	
Din Görevlisi Mesleki Tutum Ölçeği	Evet	414	83.20	13.10	T testi	.006**
	Hayır	118	79.32	14.74	2.759	
Öğretmenlik Mesleği Öz Yeterlilik	Evet	414	202.82	27.89	T testi	.002**
	Hayır	118	193.64	29.23	3.118	
Duygusal Öz Yeterlilik Ölçeği	Evet	414	134.30	19.08	T testi	.000**
	Hayır	118	125.02	20.26	4.600	

*p<0.05; **p<0.01

Tablo 11'e göre öğrencilerden fakülte dersleri dışında ders/kurs alanlarla almayanlar arasında öğretmenlik mesleki tutum ölçeği açısından önemli bir farklılık görülmemiştir. Fakülte dersleri dışında etkinliklere katılanların din görevlisi mesleki tutum puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. **Özyeterlik** algıları (mesleki ve duygusal) açısından ise fakülte dışı derslere katılanların **özyeterlik** puanlarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan fakülte dışında derslere katılanların, **özyeterlik** puanlarının ve din görevlisi mesleki tutum puanlarının yüksek olduğu; bunun yanı sıra uzaktan eğitimi az verimli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin zorunlu eğitim dışında çeşitli etkinliklere katılmaları onların **özyeterlik** algı puanlarının artmasına neden olduğu söylenebilir. Bu durumun uzaktan eğitimin verimliliğinin gözden geçirilmesinin önemli olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

SONUÇ

Araştırmada İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinin 3 ve 4. Sınıflarında okuyan öğrencilerin zorunlu uzaktan eğitimle kendilerini mezun oldukları zaman genel olarak sahip olacakları mesleklere (Öğretmenlik ve Din Görevliliği) karşı tutumlarını ve bu tutumlarla özyeterlikleri (mesleki ve duygusal) arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla ilgili fakültelerin 3 ve 4. Sınıflarında okuyan 532 öğrenciye çevrim içi form yoluyla ulaşılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler SPSS veri analizi programıyla analiz edilmiştir. Araştırmadan yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

» Yapılan analizlerden elde edilen verilere göre öğrencilerin büyük çoğunluğu %65.9'u uzaktan eğitimi verimli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrencilerin %77.8'i kendilerini yetiştirmek için fakülte dışı derslere katıldıklarını belirtmişlerdir.

» Öğrencilerin kendilerini mesleğe yönelik olarak yeterli hissetmeleri meslekte başarılı olma hissiyatlarını (özyeterlik algılarının) da olumlu etki etmektedir. Bu durum mesleğe hazırlayan eğitimin niteliğinin önemine de işaret etmektedir.

» Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre öğretmenlik tutum puanlarının yüksek olduğu çalışmadan elde edilen sonuçlardan biridir.

» Fen lisesi, Anadolu lisesi ve düz lise türünden mezun olanlarla, mezuniyet sonrasında katılımcılardan öğretmenlik mesleğini seçmek isteyenlerin tutum puanları diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin çoğunluğu mezun olunca öğretmen olmak istiyor olmaları onların bu mesleğe

karşı tutum puanlarını da etkilemektedir.

» Öğrencilerin din görevlisi mesleki tutumu ile cinsiyet, mezun olunan lise türü ve mezuniyet sonrasında sahip olmayı planladığı meslek arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Din görevlisi mesleki tutum konusunda yine kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre tutum puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.

» Mezuniyet sonrası din görevlisi olmak isteyen katılımcıların diğer meslek gruplarını tercih etmek isteyenlere göre din görevlisi tutum puanları daha yüksek olduğu araştırmanın sonuçları arasındadır. Öğrencilerin mezuniyet sonrasında tercih etmek istedikleri mesleklere karşı tutum puanları daha yüksek çıkması kendilerini o mesleğe karşı özyeterlik olarak da yeterli hissettikleri söylenebilir.

» Öğrencilerin uzaktan eğitimi değerlendirme durumları ile öğrencilerin din görevliliği tutum puanları arasında bir farklılaşma olmadığı ancak öğretmenlik mesleği tutum ile mesleki ve duygusal özyeterlik algıları arasında istatistiki olarak farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu durum öğrencilerin uzaktan eğitimi din görevliliğine hazırlama konusunda öğretmenliğe göre daha yeterli buldukları şeklinde bir sonuca götürülebilir.

» Ayrıca uzaktan eğitimi az verimli bulan öğrencilerin öğretmenlik mesleki tutum ve özyeterlik puanlarının yüksek çıkması araştırmada, fakülte dışı ders alma durumlarıyla özyeterlik durumları arasındaki ilişkiyi incelemeye sevk etmiştir. Yapılan analizler sonucunda din görevlisi mesleki tutum ölçeği ve özyeterlik ölçekleriyle fakülte dışından derslere katılma durumları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Bununla birlikte bu üç ölçekten yüksek puan alan katılımcıların fakülte dışı derslere katılanlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla öğrenciler, uzaktan eğitimle kendilerinin eksik kaldığını düşündükleri hususları telafi etme çabasını göstermişlerdir. Bu durum da sonuç olarak öğrencilerin mesleki özyeterlik tutum puanlarını yükselttiği söylenebilir.

» Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda ise uzaktan eğitim sürecinin öğretmenlik mesleğine hazırlama konusunda yeterli düzeyde etkili olmadığı ifade edilebilir.

» Genel olarak ise uzaktan eğitim uygulamaları öğrenciler tarafından verimli görülmemiştir. Öğrenciler kendilerini uzaktan eğitim faaliyetleriyle kendilerini mesleğe, özellikle öğretmenlik mesleğine, karşı yeterli görmemektedirler.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

» Öğrencilerin uzaktan eğitimi yeteri kadar verimli olmadığı şeklindeki değerlendirmeleri sebebiyle uzaktan eğitim sistemini daha verimli ve öğrenme yeterliklerini artırmaya yönelik olarak yeniden değerlendirilmesi,

» Öğrencilerin derse önceden hazırlanma, ders sonrasında ilgili kaynaklarla konuya vukufiyet kazanma motivasyonlarının artırılması,

» Öğretim elemanlarının konu hakkında farkındalığın kazandırılarak, öğretim elemanları arasında tecrübe paylaşımı, seminerlerle uzaktan eğitim sürecinin daha verimli hale getirilmesi,

» Öğrencilerin mesleki yeterliklerini artırılması amacıyla mesleğe başladıklarında, özellikle uzaktan eğitim alarak mezun olanların, hizmetiçi eğitimlerle yeterliklerinin daha ileri düzeye taşınması,

» Öğrencilerin fakülte dışı derslere katılımından ziyade, fakülte derslerinden elde edecekleri verimin artırılması amacıyla farkındalık eğitimlerinin yapılması,

» Öğretmenlik mesleği ve din görevliliğinin sorumluluğunun öğrencilere vurgulanarak kendilerini daima geliştirme idealinin öğrencilere sunulması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Acuner, Hacı Yusuf. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Görevliliği Mesleğine Yönelik Tutumları: Rize Örneği.” *Journal of International Social Research* 9/43 (Nisan 2016), 2306-2313. <https://doi.org/10.17719/jisr.20164317792>

Arat Tugay - Bakan Ömer. “Uzaktan Eğitim ve Uygulamaları”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 14 (1-2), 363-374.

Coşkun, Mehmet Kamil. “Din Kültürü Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları: İlahiyat-Eğitim Dkab Karşılatırması”. *Ekev Akademi Dergisi* 48 (2011), 269-279.

Doğan, Türkan - Çoban, Aysel Esen. “Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi”. *Eğitim ve Bilim* 34/153 (2009), 157-168.

Ercay, İlyas. “Zorunlu Uzaktan Eğitim: Covid-19 Pandemisi Sürecinde İlahiyat Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri”. *Marifetname* 8 / 1 (Haziran 2021): 169-204.

Genç, Muhammet Fatih vd. “Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde İlahiyat Alanında Lisansüstü Eğitim Gören Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Bakışları”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21/1 (31 Mart 2021), 71-97. <https://doi.org/10.33415/daad.840675>

Gürkan, Uğur - Kayhan, Ertuğrul. “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları İle Duygu Düzenleme Becerilerinin Mesleki Kaygı Ve Mesleki Tutum İle İlişkisi”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 8/3 (31 Temmuz 2021), 145-164.

Işıkdogan, Davut. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine Göre Covid-19 Süreci Çevrimiçi Eğitim Etkinlikleri Ve Verimliliği”. *Dicle İlahiyat Dergisi* XXIV / 2 (Mart 2022): 114-132.

Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları, 2014.

Kaya, Mevlüt. “On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Son Sınıf Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması İle Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/14-15 (01 Haziran 2003), 89-115. <https://doi.org/10.17120/omuifd.16661>

Kaya, Mevlüt - Nazıroğlu, Bayramali. “Din Görevlilerinin Mesleki Tutum ve Motivasyon Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler”. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/26-27 (01 Eylül 2008), 25-53. <https://doi.org/10.17120/omuifd.01742>

Kaya, Umur. “Din Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleği Öz Yeterlik Algıları: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”. *Van İlahiyat Dergisi* 7/10 (15 Haziran 2019), 65-112. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3250322>

Koç, Ahmet. “Covid-19 Salgını Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Uzaktan Eğitim Yoluyla Yapılması: Örnek Bir Uygulama Modeli”. *Milli Eğitim Dergisi* 49/1 (29 Aralık 2020), 851-875. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.770561>

Küçük, Nurettin. “Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri ile Mesleki Tutum ve Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Karabük İli Örneği)”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Thesis*, 2015. (TDV İslâm Araştırmaları Merkezi). <http://ktp2.isam.org.tr/detayilhtezt.php?navdil=tr&tidno=21400&tarama=nurettin+k%C3%BC%C3%A7%C3%BCK>

Özdoğan, Mehmet. “COVID-19 Sürecinde Değişen Veli Roller”. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi* 7/1 (20 Temmuz 2021), 35-50.

Totan, Tarık vd. “Duyusal Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanarak Tek Ve Dört Faktörlü Yapısının Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 28 (01 Aralık 2010), 71-95.

Turan, İbrahim. “Din Görevlilerinin Mesleki Yeterlilikleri”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*

13 / 1 (Haziran 2013): 47-73.

Yazıbaşı, Muhammed Ali vd. “Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemi ile İlgili Tecrübelerinin Değerlendirilmesi Üzerine Nicel Bir Araştırma”. *ULUM* 4/1 (31 Temmuz 2021), 231-264.

Yılmaz, Macid. “İlahiyat Fakültesi Mezunlarına Verilen Pedagojik Formasyon Eğitiminin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ve Kaygı Düzeyleri Üzerindeki Etkileri”. *Bilimname Dergisi* 28/1 (2015),287-330.

<https://lastatalenews.unimi.it/covid-19-primose-didattica-online-statale>, erişim, 08.09.2022

EXTENDED ABSTRACT

Being a teacher is a profession that requires so many qualifications and abilities. It is a life-long process that teachers improve accumulatively their skills and qualifications. Some of these qualifications mean cognitive abilities however some of them must be affective abilities. Teachers also gain their fundamental learning outcomes within this process. Therefore, the process of education or training has notable influences on the students' stances attitudes toward this profession.

Students who graduate from the faculty of the theology or Islamic Sciences mainly work as religious men or teachers in the department of religious studies. Thus they are supposed to teach whatever the truth and true knowledge and to have not only cognitive abilities but also affective abilities so that they can keep in touch with the communities in their environment. Even it is so hard to provide all these qualifications, people can achieve this process and get all these qualifications and abilities if they do individually their motivation and have better education.

This research aims to find out how distance education, taken during the pandemic disease (COVID19) influenced the students' professional qualifications and their cognitive self-efficacies. This study also examines whether this distance education affects the students' attitudes towards desired jobs or not and if yes, to what extent to do so.

This research had two steps. Firstly, wide literature research was done and this was a theoretical step of this study. Secondly, as it was a practical step of this study, quantitative research methods were used. During the collection of the data, the descriptive research model and descriptive survey techniques were preferred. Due to the pandemic restrictions, the process of the data collection was fulfilled by the online platforms, instead of outdoor and face-to-face interactions.

In research, students who are in their third or fourth year in the faculty of theology and Islamic Sciences were accepted as a participant. 532 students were chosen through the random sampling method that was used in this research. Moreover, some scales were taken advantage to sophisticate the relation between the students' attitudes toward professional qualifications (teacher or religious man) and their situation of self-efficacies: Professional attitudes Scale of Religious Man, Professional attitudes Scale of Teachership, Self-efficacy Perception Scale of Teachership, and the Cognitive Self-efficacy Qualification Scale. The reason why different kinds of scales were used is to find out what is the attitudes of each of these students to the jobs that they wished to have and to evaluate the outcomes in the manner of perception of the self-efficacies. Then the received data were analyzed through the SPSS data analysis program.

As a result, it is understood that the majority of the students, %65.9, reported that distance education in this pandemic period was not efficient. Data also show that % 77 percent of these students participated in courses offered by other faculties.

Moreover, it is seen that there is a positive relation between the students' professional (teachership and religion official) attitudes and self-efficacy (in the manner of professional and cognitive way) perceptions. This meant that if the scores of professional attitude of students increase, the scores of the perception of their self-efficacies also increase.

It is also visible that the professional attitudes of the candidates who wish to become a teacher of Religious Culture and Ethics can be different according to some features such as gender, high school graduation, and their expectations related to desired work after graduation. For instance, female students' teachership attitude score is higher than males. Furthermore the teachership attitude score of students who graduated from Science High School, Anatolian and General High School and of students who wished to be a teacher after graduation are higher than others.

The relation between the professional attitude of the participants for religious official and the independent variables was also investigated. It is understood that there is a meaningful relationship between the religious official professional attitudes of students and gender, high school, and desired jobs after their graduation. Data reveals that the scores professional attitude of the female students for the work of religious

official were higher than males too. Another result was that students who want to become a religious official have higher religious official attitude scores than the others who wish to serve in the other works.

Consequently, it is understood that there is no differentiation between the evaluation of the situation of distance education and students' religious official attitude scores when the relation between distance education and professional attitudes scores and students' self-efficacy perceptions are examined. However, there is an accurate differentiation between teachership professional attitude rate and professional and cognitive self-efficacy perception rates. Also due to the fact that teachership professional attitude scores and Self-efficacy perception scores of the students who regarded distance education as less efficient are higher than others, it was necessary to examine the relationship between the situation of nonfaculty course selection and students' self-efficacies positions. As a result, there is an undeniable differentiation between religious official professional attitude scale and self-efficacy scale and nonfaculty course selection situations. In short, students who participated also in nonfaculty courses have higher scores than others in these three scales. Lastly, it is shown that distance education is not sufficient to prepare students for teachership programs after their graduation.